

Слід відзначити, що різні зернові культури потребують неоднакових матеріально-грошових і трудових витрат, що в кінцевому рахунку разом з їх урожайністю визначає рівень економічної ефективності виробництва.

Для визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва необхідно не лише обчислити одержаний при цьому результат, а й співставити його з витратами засобів виробництва і живої праці. Виробництво продукції супроводжується затратами живої і уречевленої праці. Продуктивність праці вимірюється лише затратами живої праці. Продуктивність праці розраховується як співвідношення виробленої продукції до затрат праці, що вимірюється в людино-годинах, людино-днях або середньорічних працівниках.

У сільському господарстві широко застосовують також і зворотний показник продуктивності праці – трудомісткість одиниці продукції, який характеризує затрати робочого часу на виробництво одиниці продукції. Зниження трудомісткості свідчить про підвищення продуктивності праці.

Важливим показником економічної ефективності виробництва зерна є собівартість продукції. Вона відображає якість роботи господарств і значною мірою визначає рівень його доходності. Протягом останніх років собівартість 1 ц зерна постійно зростає.

Одним із шляхів підвищення економічної ефективності виробництва зерна є впровадження прогресивних форм організації і оплати праці. Підвищення рівня оплати стимулює особисту матеріальну зацікавленість у зростанні продуктивності праці і є реальною умовою збільшення виробництва продукції.

Отже, на основі комплексного використання всіх факторів інтенсивного розвитку зернового господарства (комплексної механізації, внесення оптимальних доз мінеральних добрив, гербіцидів, впровадження високоврожайних сортів, використання якісного насіння та інше), формується інтенсивна технологія виробництва зерна. Вона передбачає виконання комплексу агротехнічних і організаційних заходів, спрямованих на одержання високих урожаїв.

Література:

1. Бардалім М.В. Перспективи розвитку зернового комплексу України // Економіка АПК. – 2013. - № 4 57-61 с.
2. Богуцький О. Потенційні можливості щодо зростання продуктивності праці та доходності в сільському господарстві // Економіка України. – 2009. - № 5. – С. 60-67.
3. Бойко В.І. До проблеми формування ринку зерна // Економіка АПК. – 2011. - №4.- С. 35.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА І ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

КРИВОНІС І. І.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

**Науковий керівник - д.е.н., професор
Онегіна В. М.**

Провідною галуззю економіки України є сільське господарство, від його становища залежить продовольча безпека країни. Тому проблема підвищення рівня ефективності цієї галузі є важливою для розвитку країни. Рентабельність є комплексним показником, який характеризує ефективність діяльності підприємства.

Проблематикою рентабельності в сільському господарстві займалися багато науковців, зокрема, В. І. Бойко, Л.А. Мельник, В.К. Збарський, П.Т. Саблук, М.Й. Малік [2-6,8].

При здійсненні економічного аналізу результату діяльності підприємства проводиться оцінка таких показників, як прибуток, обсяг виробництва та реалізації продукції. Однак значень цих показників недостатньо для того, щоб визначити ефективність діяльності того чи іншого підприємства. Це пов'язано з тим, що дані показники є абсолютними характеристиками діяльності підприємства, та правильна оцінка результативності може бути здійснена лише у взаємозв'язку з іншими показниками, що відображають вкладені в підприємство кошти. Тому для характеристики ефективності роботи підприємства в цілому, прибутковості різних напрямків діяльності в економічному аналізі розраховують показники рентабельності.

Рентабельність – якісний відносний показник, що характеризує рівень віддачі витрат за прибутком у процесі виробництва і реалізації продукції товарів (робіт, послуг) [1].

Рентабельність вимірюється за допомогою системи відносних показників. Основні показники рентабельності об'єднують в такі групи:

1. Рентабельність продукції – характеризують вигідність виробництва продукції, яка випускається або реалізується підприємством використовується при внутрішньогосподарських аналітичних розрахунках;
2. Показники рентабельності капіталу (активів) – характеризують, скільки прибутку припадає на одиницю коптів, інвестованих в активи підприємства;
3. Показники, розраховані на основі потоків наявних грошових коштів – відображують можливість підприємства розраховатися з

кредиторами, позичальниками й акціонерами грошовими коштами [1].

Отже, показники рентабельності показують, який прибуток був отриманий підприємством на одиницю витрачених ресурсів, а також прибуток, одержаний з кожної одиниці активів і вкладеного капіталу. Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство, раціональність їх використання, а також він показує, чи здатне дане підприємство випускати високорентабельну продукцію, яка користуватиметься попитом серед споживачів, чи зможе це підприємство конкурувати з іншими подібними в умовах ринкової економіки [3].

Різноманітність показників рентабельності та чинників впливу на неї визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення. При аналізі шляхів підвищення рентабельності важливо розрізнити вплив зовнішніх та внутрішніх чинників [3].

Показники рентабельності використовують для оцінки результатів діяльності підприємства, його структурних підрозділів, у ціноутворенні, інвестиційній політиці, для порівняльного аналізу споріднених підприємств, що виробляють таку саму продукцію, для вибору варіантів формування асортименту і структури продукції, аналізу раціональності виробництва продукції. За підсумками 2014 року рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах склав 25,8% проти 11,2% у попередньому році (табл.1). У 2014 році було зафіксовано вагоме зростання рентабельності виробництва продукції рослинництва, в той час як рентабельність виробництва тваринництва зазнала незначних позитивних змін. Зростання рівня рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції у 2014 році було зумовлено сприятливими погодними умовами, підвищенням урожайності та збільшенням врожаю сільськогосподарських культур, розширенням ринків збуту на фоні низького рівня прибутку сільськогосподарських підприємств у попередньому році.

Таблиця 1

**Рентабельність виробництва
сільськогосподарської продукції в
сільськогосподарських підприємствах України у
2012-2014рр., %**

Роки	Продукція сільськогосподарства	Продукція рослинництва	Продукція тваринництва
2012	20,7	22,6	14,4
2013	11,2	11,1	11,5
2014	25,8	29,2	13,4

Джерело: дані Держстату України [7]

Для більш детального аналізу рівня рентабельності сільськогосподарського виробництва звернемося до даних окремого підприємства – товариства з обмеженою відповідальністю «Інвестиційна аграрна компанія «Балінвест» (ТОВ ІАК «Балінвест»), яке знаходиться в Балаклійському районі Харківської області» (табл.2).

Таблиця 2

**Показники рентабельності
ТОВ «ІАК «Балінвест» Балаклійського району
Харківської області, %**

Показник	2012 р	2013 р	2014 р
Рентабельність власного капіталу	43,4	-24,5	-12,04
Рентабельність активів	42,2	-14,7	-3,2
Рентабельність реалізованої продукції	29,3	-42,7	26,7
Чистий прибуток підприємства, тис. грн.	10747	-4877	-2136

Джерело: розраховано автором за даними звітності підприємства

На відміну від підвищення рівня рентабельності в сільському господарстві України, у ТОВ ІАК «Балінвест» майже всі показники рентабельності в 2013 році та 2014 році були від'ємними. Незважаючи на прибуток від реалізації продукції у 2014 році, збільшення інших операційних витрат зумовило збитковість господарської діяльності підприємства в цілому та негативні значення рентабельності активів і капіталу. Нерентабельна діяльність окремого підприємства в умовах позитивної рентабельності в цілому в галузі свідчить, що збитковість підприємства була зумовлена переважно внутрішніми чинниками, зокрема, прорахунками менеджменту, необґрунтованою фінансовою стратегією підприємства.

Менеджмент може обрати такі основні шляхи підвищення рентабельності підприємства:

- впровадження програми скорочення непродуктивних витрат, зниження собівартості продукції;
- збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок більш повного використання виробничих потужностей підприємства;
- запровадження інновацій у технологічне і матеріально-технічне забезпечення, в організацію праці;
- підвищення ефективності реалізації продукції, розширення шляхів збуту продукції;
- проведення ефективної політики в області підготовки персоналу, підвищення рівня продуктивності праці.

Отже, існує значна кількість резервів з підвищення рентабельності, тому підприємства мають використовувати всі внутрішні можливості для забезпечення підвищення рівня рентабельності та створення умов для сталого розвитку.

Література:

1. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. / М. М. Бердар — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
2. Збарський В.А. Оцінка показників рентабельності підприємства/ В.А.Збарський // Економіка АПК. — 2008. -№3.- С. 57.
3. Мельник Л.Л. Прибутковість і рентабельність фермерських господарств в Україні. / Л.Л. Мельник // Економіка АПК. — 2009.- №9.- С. 2.
4. Організація та методика економічного аналізу: навчальний посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки / Л. О. Бойко, Р. М. Волчек, Н. А. Волкова [та ін.]. — Одеса: Атлант, 2010. — 351 с.
5. Організація і перспективи розвитку виробництва у сільськогосподарських підприємствах [Текст]: монографія / В. К. Збарський, В. П. Горьовий, М. С. Срібнюк. - К. : Ін-т аграр. економіки, 2008. - 134 с. - Бібліогр.: С. 130-132.
6. Рентабельність виробництва у сільськогосподарських підприємствах зони степу / В. І. Бойко // Вісник аграрної науки : науково-теоретичний журнал української академії наук. - 2007. - №5. - С. 65-68.
7. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
8. Тітов М.В. Моделювання ефективності використання активів підприємства на основі методології розв'язання зворотних задач / М.В. Тітов //Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 11. — С. 32-41.

МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

КУК О. С.

Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

**Науковий керівник – ст. викладач
Харчевнікова А. С.**

Як досягти ефективної діяльності організації? Як найшвидше виконати поставлені цілі і змусити працівників давати кращі результати? Відповідь на ці питання розкриває поняття мотивації праці персоналу.

Дана тематика була неодноразово досліджена в працях таких вчених, практиків та теоретиків як: А. Маслоу, Е.А. Уткін, О.С. Бісайський, В.А. Дятлов, А.І. Наумов, З.П. Попов, С.А. Сурков та інших, що розробили основні погляди та концепції заохочення працівників до роботи та ефективного використання

трудового потенціалу на підприємстві.

Мотивація – це один із способів покращення якості роботи колективу і окремих працівників, за допомогою використання матеріальних та нематеріальних методів заохочення до праці. Потрібно також розрізнити поняття «мотивації» та «стимулювання», основними відмінностями яких є те, що мотивація вкладає прихований внутрішній мотив, а стимулювання зазвичай йде ззовні.

Для керівника важливо підібрати індивідуальні методи мотивації до кожного члена колективу, тому що потрібно враховувати особливості кожного працівника. Мотивувати людину, що цінує спокій і стабільність, можливою самостійно вирішувати складні задачі на власний розсуд, так само недоцільно, як і мотивувати активну працівника надбавкою до зарплати за вислугу років.

Комплекс заходів щодо мотивації повинен відповідати загальним цілям підприємства, але і не зневажати цілями працівників. До основних таких цілей належать:

- відчуття радості від виконуваної роботи, особистої причетності до великої справи;
- розуміння важливості своєї місії на підприємстві;
- можливість в повній мірі проявити свої здібності в професійній діяльності;
- зацікавленість у тому, як ставляться люди до потенційного покращення умов їхньої роботи;
- кожен співробітник має розуміти свою значимість в колективі, відчувати себе «на своєму місці»;
- кращі працівники мають право на матеріальна та моральне визнання;
- робітники повинні мати вільний доступ до всієї необхідної їм для роботи інформації;
- при прийнятті важливих рішень стосовно змін роботи організації, потрібно враховувати й особисті думки членів колективу, спираючись на їх досвід роботи, знання та навички й урахувати їхні пропозиції;
- співробітники повинні мати змогу під час робочого процесу самовдосконалюватися, покращувати свої навички роботи, навчатися;
- керівник повинен заохочувати ініціативність персоналу, а не намагатися отримати результат будь якою ціною;
- кожному працівникові повинна надаватися певна самостійність у вирішенні кола питань в межах його компетентності.

Таким чином для ефективної роботи працівників потрібно застосовувати мотиваційні заходи, які бувають двох видів: матеріальні та нематеріальні. Далі більш докладно розглянемо кожен з них.